

Antonio Tabucchi

DAMASCENO
MONTEIRO'NUN
KAYIP BAŐI

İtalyanca aslından
çeviren
KEMAL ATAKAY

Antonio Tabucchi
DAMASCENO
MONTEIRO'NUN
KAYIP BAŐI

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

ISBN 975-510-874-2

© 1997 by Antonio Tabucchi / Can Yayınları Ltd. Şti. (1998)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevi'nde basıldı. (1998)

Dizgi: Serap Kılıç

Antonio Tabucchi
DAMASCENO
MONTEIRO'NUN
KAYIP BAŐI

ROMAN

İtalyanca aslından
çeviren
KEMAL ATAKAY

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax:252 72 33

Özgün adı

La Testa Perduta Di Damasceno Monteiro

1943 yılında Pisa'da doğan *Antonio Tabucchi*, Sienna Üniversitesi'nde Portesiz edebiyatı dersleri vermektedir. Portekizli eşiyle birlikte Fernando Pessoa'nın eserlerini İtalyancaya kazandıran *Tabucchi*'nin iki çocuğu vardır. Zamanını Toscana'daki eviyle Lizbon arasında geçirir. Üniversite görevlisi olarak 'Avrupa dışı ülkelerde Avrupa kökenli kitaplıklar' projesi için Güney Amerika ve Hindistan'da birçok arşiv araştırması yapmıştır. İtalyan ve yabancı dergilerde çok sayıda eleştiri yazısı ve deneme yayınlamıştır. Birçok dile çevrilmiş başlıca eserleri şunlardır: *Piazza d'Italia* (1975), *Il Piccolo Naviglio* (1978), *Il Gioco del Rovescio* (1981), *Donna di Porto Pim* (1983), *Notturmo Indiano* (1984- *Hint Gece Müziği*), *Piccoli Equivoci senza Importanza* (1985), *Il Filo dell'Orizzonte* (1986- *Ufuk Çizgisi*), *Gli ultimi tre giorni di Fernando Pessoa* (1986- *Fernando Pessoa'nın Son Üç Günü, Bir Sayıklama*), *Requiem* (1991) *I Volatili del Beato Angelica* (1987), *I Dialoghi Mancati* (1988), *Un Baula Piena di Gente* (1990), *L'Angela Nera* (1991), *Sagni di Sagni* (1992).

*Antonio Cassese'ye
ve Çingene Manolo'ya*

Bilimkurgu

*O marciano encontrou-me na rua
e teve medo de minha impossibilidade humana.*

*Como pode existir, pensou consigo, um ser
que no existir põe tamanha anulação de existência?*

CARLOS DRUMMOND DE ANDRADE

Marslı bana rastladı yolda
ve insani olanaksızlığımdan korkuya kapıldı.
Nasıl olabilir, diye düşündü kendi kendine, varoluşuna
böylesine büyük bir varoluş hiçliği koyabilen bir varlık?

Çingene Manolo gözlerini açtı, barakadaki aralıklardan içeri sızan cılız ışığa baktı ve gürültü etmemeye çalışarak kalktı. Giyinik yattığı için giyinmesine gerek yoktu: Geçen yıl, Alman Franz adıyla bilinen, Maravilhas Sirki'nin dişsiz aslan terbiyecisi Agostinho da Silva'nın hediye ettiği turuncu ceketi artık hem elbise hem pijama olarak kullanıyordu. Şafağın zayıf ışığında el yordamıyla, terlik haline getirip ayakkabı olarak kullandığı sandaletlerini aradı. Sandaletleri bulup ayağına geçirdi. Barakayı ezbere biliyor, yarı karanlıkta evi süsleyen sefil mobilyaların şaşmaz coğrafyasına uygun olarak hareket edebiliyordu. Kapıya doğru sakın sakın yürüdü, tam o sırada sağ ayağı yerde duran gaz lambasına çarptı. Allah'ın cezası kadın, dedi, Çingene Manolo dişlerini sıkarak. Karısıydı, oda karanlık olduğunda kâbuslar gördüğünü, ölen yakınlarının rüyalarına girdiğini bahane ederek gaz lambasını brandasının yanında bırakmak istemişti. Lambanın çok kısık ışığıyla, diyordu karısı, ölen yakınlarımla hayaletleri beni ziyaret etmeye cesaret edemiyor, huzur içinde uyumama izin veriyorlar.

"El Rey¹ ne yapıyor bu saatte, Endülüslü ölülerimiz için mi kaygılanıyor acaba?"

Karısının sesi, yeni uyanan kimselerinki gibi yumuşak ve kararsızdı. Karısı onunla her zaman *geringonça* dilinde konuşurdu, Çingenece, Portekizce ve Endülüşçe karışımı bir dildi bu. Ve kocasına El Rey derdi.

Hay Rey'ine, demek geldi Manolo'nun içinden, ama hiçbir şey söylemedi. Hay Rey'ine, tabii, bir zamanlar hiç kuşkusuz Rey'di, Çingenelerin itibarı varken, halkı özgürce Endülüs'ün yaylalarında dolaşırken, bakır gerdanlıklar yapıp köylerde satarken, siyah giysilerle asil fötr şapkalar giyerken, bıçak cebinde taşıdığı bir savunma silahı değil, işlemeli gümüşten yapılmış, saygınlık işareti bir mücevherken. Evet, o zamanlar, Rey'in zamanlarıydı. Peki ya şimdi? Şimdi oradan oraya dolaşmak zorunda kalırken, İspanya'da analarından emdikleri süt burunlarından getirilip sığındıkları Portekiz'de kendilerine belki daha da az yaşam hakkı tanınırken, artık gerdanlık ve başörtüsü yapma imkânları kalmamışken, küçük hırsızlıklar ve dilencilikle hayatlarını idame ettirmek zorunda iken, ne sikimin Rey'iydi o, Manolo? Hay Rey'ine, diye yineledi. Belediye, şehrin dışında, son villaların bittiği yerin ötesinde, atık kâğıtlarla kaplı bu toprağı vermişti ona, hayırseverce bir bağışta bulunuyormuş gibi vermişti, ayrıcalık sözleşmesini hem küçümseyici, hem de karşısındakine acır bir ifadeyle imzalayan belediye görevlisinin yüzünü çok iyi hatırlıyordu, sembolik bir bedel karşılığında on iki aylık bir ayrıcalıktı bu, üstelik görevli Manolo'ya, "Unutma," demişti, "belediyeden altyapı falan beklemeyin, suyla elektrik-

¹ Rey, İspanyolcada 'kral' anlamına gelmektedir. (Çev.)

ten söz etmeye zaten gerek yok, sıçmak için çamlaşa giderseniz, nasıl olsa Çingeneler alışıktır buna, fena mı toprağı da gübrelemiş olursunuz, ayrıca dikkatli olun; polisin, yaptığımız ufak tefek yasadışı işlerden haberi var, dört gözle sizi izliyor, ona göre."

Hay kralına, diye düşündü Manolo, kışın rutubetten geçilmeyen, yazın hamamı aratmayan çinko kaplı mukavva barakalarla ne kral ama! Çocukluğunun kuru ve tertemiz Granada mağaraları yoktu artık, burası bir mülteci kampıydı, daha doğrusu toplama kampı, dedi kendi kendine Manolo, hay kralına senin.

"El Rey ne yapıyor bu saatte, Endülüslü ölülerimiz için mi kaygılanıyor acaba?" diye yineledi karısı.

Artık tamamen uyanmış, gözlerini fal taşı gibi açmıştı. Yatarken yaptığı gibi tokalarını çıkarıp göğsünün üzerinde topladığı ağarmış saçları ve giydiği o uzun pembe giysiyle aslında hayaleti andıran karısının ta kendisiydi.

"İşemeye gidiyorum," diye kısaca karşılık verdi Manolo.

"İyi, rahatlırsın," dedi karısı.

Manolo sertleşip kabardığını hissettiği ve canını yakacak kadar hayalarına baskı yapan donunun içindeki organını düzeltti.

"Bende hâlâ *finfar* gücü var," dedi, "her sabah böyle, *mangalho*'m direk gibi dikilmiş uyanıyorum, bende hâlâ *finfar* gücü var."

"İdrar kesendir," diye yanıtladı karısı, "yaşlısın sen Rey, genç olduğunı sanıyorsun ama yaşlandın artık, benden de yaşlısın."

"Bende hâlâ *finfar* gücü var," diye karşılık verdi Manolo, "ama seni *finfar* edemem, şeyini örümcek ağı bağlamış."

"Öyleyse git de işe," diye son verdi konuşmaya karısı.

Manolo kafasını kaşdı. Birkaç gündür, ensesinden kafasının dazlak kısmına kadar çıkan, küçük pembe kabartıların oluşturduğu cilt kabarıklığı dayanılmaz bir kaşıntı hissi veriyordu.

"Manolito'yu da götüreyim mi?" diye fısıldadı karısına.

"Bırak uyusun zavallı çocuk," diye yanıtladı karısı.

"Dedesiyile birlikte işemek Manolito'nun hoşuna gidiyor," diyerek mazeret gösterdi Manolo.

Manolito'nun uyuduğu brandaya doğru baktı ve içini birden bir sevgi kapladı. Manolito sekiz yaşındaydı, aileden bir tek o kalmıştı geriye. Çingeneye benzemiyordu bile. Koyu düz saçları vardı, evet, gerçek bir Çingene gibi, ama gözleri maviye çalan yeşil renkteydi, göz rengini Manolo'nun hiç tanımadığı annesinden almış olmalıydı. Oğlu, tek oğlu Paco'nun Faro'lu bir fahişeye ilişkisinden doğmuştu çocuk; oğlu kızın Cebelitarık yollarında çalışan bir İngiliz olduğunu söylüyordu, onun koruyuculuğunu üstlenmişti. Sonra İngiltere'de polis memleketine iade ettiği için kız ortadan yok olmuş ve Paco kucagında çocukla kalakalmıştı. Paco sigara kaçakçılığı işindeydi, Algarve'de bitirmesi gereken önemli bir işi olduğundan, çocuğu dedeyle babaanneye bırakmış, ama o işten bir daha dönmemişti. Manolito da onlarla kalmıştı.

"Güneşin doğuşunu görmek hoşuna gidiyor onun," diye üsteledi dik kafalılıkla Manolo.

"Bırak uyusun, zavallı çocuk," dedi karısı, "gün henüz ağardı, hiç vicdan yok mu sende, git de boşalt idrar keseni."

Çingene Manolo barakanın kapısını açtı ve sabah havasına çıktı. Meydan boştu. Bütün kamp uyuyordu. Kampa kendini zorla kabul ettiren sahihsiz köpek, uzandığı kum yığınının kalkıp sevinçle kuyruğunu sallayarak Manolo'yu karşıladı. Manolo parmaklarını çıtlattı, köpek arka ayakları üzerinde kalkarak daha da hızlı sallamaya başladı kuyruğunu. Manolo arkasında köpekle alanı geçti ve Douro Irmağı'na doğru inen tepenin yamacındaki belediye çamlığına giden patıkaya saptı. Topu topu birkaç hektarlık yer şaşaalı bir adla Belediye Parkı olarak adlandırılmış ve yörenin akciğeri olarak tanıtılmıştı. Aslında terk edilmiş, denetimsiz ve güvenliksiz bir bölgeydi. Manolo her sabah yerde prezervatiflerle şırıngalar görüyordu, belediye bunların toplatılması işini üstlenmiyordu. Sık katırtırnağı çalılıklarının arasından uzanan küçük patıkayı inmeye başladı. Ağustos ayıydı ve bu katırtırnakları, kim bilir neden, sanki ilkbaharmış gibi çiçek açmaya devam ediyordu. Manolo keskin koku alma yeteneğiyle havayı kokladı. Doğanın en değişik kokularını yakalama yeteneği vardı, yabani yaşam öğretmişti bunu ona. Saydı: Katırtırnağı, lavanta çiçeği, biberiye. Altında, yokuşun sona erdiği yerde, tepelerin arasından doğan eğik güneşte Douro Irmağı parıldıyordu. İç kısımdan gelip Porto'ya doğru yönelen iki-üç ticaret mavnasının yelkenleri rüzgârla dolmuştu, ama ırmak çizgisi üzerinde hareketsiz görünüyorlardı. Şehirdeki mahzenlere şarap fıçuları taşıyorlardı, Manolo biliyordu bunu; daha sonra Porto şişelerine doldurulup dünyanın dört bir yanına gönderilecek bir şaraptı. Manolo hiç görmediği uçsuz bucaksız dünyaya büyük bir özlem duydu. Bilinmeyen, uzak, bulutlarla kaplı, bir zamanlar bir filmde

Antonio Tabucchi

DAMASCENO MONTEIRO'NUN KAYIP BAŐI

Porto'da bir parkta, bir gencin başsız cesedi bulunur. Olayı araştırmak üzere gönderilen gazete muhabiri Firmino, acımasızca işlenmiş bu cinayeti aşama aşama aıĝa ıkarcaktır. *Tabucchi*, gerçek bir olaydan yola çıkarak yazdıĝı romanında, ilginç yaratıcılık sezgisiyle henüz aydınlanmamış bir cinayetin failini de doĝru tahmin etmişti. Polisiye bir öykü çerçevesinde gelişen *Damasceno Monteiro'nun Kayıp Başı*'nda güzel Porto şehri de neredeyse bir roman kişi-sine dönüşür. Ama romanın en unutulmaz kişi-si Loton'dur: Yaşamını adalet mekanizmasının ardındaki Temel Norm'u anlamaya adanmış dev cüsseli, sıradışı bir avukat. Öldürülen genci savunmayı üstlenen aristokratik ve anarşist Loton, romana metafizik bir boyut kazandırır; okur, onun düşüncelerine kulak verirken, aynı zamanda adalet kavramı, işkence, polisin uyguladıĝı şiddet, uyuturucu trafiĝi gibi aĝımızın temel sorunları üzerine de düşünme olanaĝı bulur. *Tabucchi*, soluk soluĝa okunan bu polisiye öyküye felsefi bir derinlik kazandırarak başarılması g bir yazarlık rneĝi sunuyor bize.

ISBN 975-510-874-2

9 789755 1108742 >

Kapaktaki resim: PICASSO